

Muhuulane

Nr 5 (439)

Mai (lehekuu) 2026

Muhu leht

Kalmer Saare foto

EMALE

Kui vaid saaksin,
siis võtaks Su käe
ja siluksin sirgeks Su
sõrmed.
Su seljalt kaotaksin
kühmu
ja paneks su väsinud
jalad taas tantsima.
Kui vaid saaksin,
siis annaks Su juustele
tagasi kuldruuge läike.
Su silmisse süütaaksin
heleda sära
ja laseks su kõrvusse
helisema linnulaulu.
Kui vaid saaksin...
Kui vaid kuidagi saaksin!
Sest Su leebus ja headus,
Su arm ja kannatlikkus,
Su unetud ööd ja südame-
valud,
Su salaja nutetud nutud
ei ole saanud mult piisa-
valt tänu.
Ja tasumata on mu
sündimise vaev.

Irena Tarvis

ISSN 1736-289X

MUHU SÕÕR läks korda!

Muhu Sõõr oli rahvarohke.

Valmar Voolaiu foto

1. mail teist korda toimunud Muhu Sõõr tõi Muhusse jalgrattasõitjaid üle Eesti. Kavas oli kolm distantsi: 23,5 km rahvasõit, 102 km põhisõit ja 0,3 km lastesõit. Üritusele oli registreerunud kokku 381 osalejat 14 maakonnast.

Põhisõidul toimus võistluslik osa kolmel 3–5 km pikkusel segmentil ehk kiiruskatsel, kus selgitati välja parim naine ja parim mees.

🔥 Segment 1 – “Muhu Sõõr – Munakivimõll”

PARIM NAINE - Kelly Kalm
PARIM MEES - Gert Kivistik

🔥 Segment 2 – “Muhu Sõõr – Mägede hirm”

PARIM NAINE - Kelly Kalm
PARIM MEES - Gert Kivistik

🔥 Segment 3 - “Teed karjääri või ei tee”

PARIM NAINE - Kelly Kalm
PARIM MEES - Silver Schultz

Segmentide võitjad said auhinna kinkekaardid Hawaii Expressilt 100 euro ja Muhu Vallavalitsuse poolt 150 euro väärtuses Coopi kinkekaardid.

Rahva- ja lastesõidul parimaid välja ei selgitatud.

Kõik lõpetajad said mälestuseks Muhu mee koos puulusikaga, lapsed Premia jäätise ja A Le Coqi limonaadi.

Hawaii Expressi poolt pandi loosiuhindadeks välja kaks jalgrattast Classic Funk 24 1S. Rahvasõidul osalenutest naeratas loosiõnn Harri Ristile, põhisõidul Allan Orasele.

Suur tänu kõigile, kes aitasid kaasa ürituse õnnestumisele! Kohtumiseni 3. Muhu Sõõril 1. mail 2027!

Lisaks rattasõidule sai nautida ka loodust ja ilusat ilma.

Valmar Voolaiu foto

Muhu parimad sammujad

30. aprillil lõppes FitSphere äpis selle aasta esimene Muhu valla sammukampaania etapp. Vaatamata külmale talvele löi sündmusel kaasa 38 Muhu valla elanikku. Muhu vald on eeskujuks teistele valdadele, sest sammuvõistlus vältab terve aasta ja on jagatud 3 etappi.

Osalejatest pooled kasutasid sammude kogumisel IOS seadet ning pooled Android seadet. Ühtekokku koguti 29 929 398 sammu, mis pisut ümber arvatuna teeb umbes 240 ringi ümber Muhu saare ning läbitud distantsi energiakulu on võrdne umbes 4800 šokolaaditahvliga. Oleme tublid sammujad!

Kõige rohkem samme kogus Lauri Peegel, kellele auhinna 2 pääset Muhu suvekontserdile.

Lisaks loositi parimatele Muhu valla logoga meened: Keidy Jõgi (Muhu valla CD); Kaie Peegel (valla logoga tass); Kai Kommel (tervislik tee); Kadri Kipper-Klaas (kaelaehke); Tiina Tuulmägi (tervislik tee); Sigrit Aadusoo (tervislik tee). Palju õnne!

Võitjatega võetakse ühendust!

II sammukampaania etapp kestab 1.05–30.08.

Järgmine Muhu matkapäev toimub 31.05, start muuseumi parklas!

17.05 | 9.00–15.00
HELLAMAA LAULU- JA SPORDIVALJAKUL
MUHU KEVADLAAT 2026
9.00-15.00 KALPLEMINE AVATUD KOHVIK
11.00 FOLKLOOORRHMILISE CD-PLAADI ESTITLUS
ESINEVAD VALLA TÄDLEJAD JUHENDAJA MALL NOORMETS IRENA TARVIS ESTITLEB UUT LULLERAMATUT
MÜÜGI VALLA JUUBELIPLAAT LAPSI SOUDUTAB PONI NELLA-DELLA
11.00 - 14.00 SÕDAR LIVA HELLAMAA LIVA LAADABUSS (MÜHU TAKSO) PEATUS LIVA COOP PARKLAS
KAUPLAJATE REGISTREERIMINE
NUM 133524
TEL 5307 1949
KULTUURIMUHLÉE
TORRE PÄEV!

Aprillikuu volikogu istungit

Volikogus toimus Muhu valla esimese lisaeelarve esimene lugemine. Toodi välja, et ehitus- ja projekteerimishanked nagu muuseumi administratiivhoone projekt ja Liivale rajatava veehoidla ehitushange on osutunud esialgselt kallimaks, suurenenud on kriisiks ettevalmistumise kulud, samuti rahalised vahendid Muhu Vabatahtlike Päästjate MTÜ-le.

Lisaeelarve maht on 155 294 € ja aastaeelarve kogumaht on 5 988 318 €. Peale vaheaega toimunud lisaeelarve teist lugemist hääletas lisaeelarve vastuvõtmise poolt 11 volikogu liiget. Võeti vastu määrus „Vallavalitsusele volituste andmine

põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega kooli pidajale pandud ülesannete täitmiseks“.

Otsustati seada tähtajatu tasuta sundvaldus Muhu valla kasuks Hellamaa külas asuva Hellamaa metsatee avalikuks kasutamiseks Kõrtsi ja Männiku küle, et tagada Hellamaa kalmistu tagumisele osale parem ligipääs. Samuti seati sundvaldused Kallaste külas asuva Lanski tee, Lepiku külatee, Linnuse Mäe tee, Linnuse tagumise tee ja Kallaste küla Söödivälja tee avalikuks kasutamiseks.

Otsustati rahuldada Eesti Kirikute Nõukogu taotlus projektile „Teeliste kirikud“ ja toetada seda 300 euroga.

Vallavalitsuse istungitelt

7. aprill

Võeti vastu määrus, mille kohaselt tuleb alates 1. aprillist toimetulekutoetuse arvestamisel aluseks võtta eluasemekulude piirhinnad.

Projekteerimistingimused väljastati Simiste küla Uuelu maaüksusele abihoone projekteerimiseks, Külasema küla Kadagapõesa maaüksusele elamu abihoonete projekteerimiseks ning Põitse küla Vileta maaüksusele abihoone projekteerimiseks.

Kooskõlastati asukoht Paenase küla Pajuoja maaüksusele puurkaevu rajamiseks.

Toimus arutelu ja infovahetus: Võiküla maastikuanalüüs; Võrkaia sadama juurde elamu püstitamine (moodustatava maaüksuse suurus 0,22 ha ei vasta kehtestatud miinimumi nõudele. Võimalus soovitu teostamiseks on läbi üldplaneeringut muutuva detailplaneeringu menetluse); kriisivalmiduse suurendamise taotlusvoorus osalemine; Muuseumi arengukava ja põhimäärus; ehitusspetsialisti konkurs (kokku 7 kandidaati, valituks osutus K. Säde).

21. aprill

Kallaste külas asuva Metsatuka maaüksuse omanik esitas taotluse kohanime muutmiseks. Uueks nimeks sooviti määrata Nurme ja see soov ka rahuldati.

Maaomaniku avalduse alusel otsustati jagada Kuivastu küla Postikõrtsi katastriüksus neljaks eraldi katastriüksuseks.

Väljastati projekteerimistingimused Nõmmküla Kivipesa maaüksusele abihoone projekteerimiseks, Rootsivere küla Raja maaüksusele elamu projekteerimiseks ja Külasema küla Kadagapõesa maaüksusele elektriühenduse projekteerimiseks.

Kooskõlastati puurkaevu asukoht Koguva küla Rahnu maa-

üksusele puurkaevu rajamiseks ja väljastati kasutusload Pädaste külas Kadaka ning Kallaste külas Pangaaru maaüksusele püstitatud suvilale.

Ehitusload väljastati Paenase küla Aasa maaüksusele elamu püstitamiseks ja Paenase küla Pajuoja maaüksusele puurkaevu rajamiseks.

Rahuldati Muhu Catering OÜ taotlus Soonda küla Jaani-Aadu maaüksusele uue reklaamkandja püstitamiseks.

Toimus arutelu ja infovahetus järgmistel teemadel: Muuseumi arengukava ja põhimäärus; monobussi kasutus (Muhu vald valmis vajaduse tekkimisel hinnakirja alusel Saaremaa vallalt kasutusse rentima); Kõinastu tee parendamise kulud (esitada Saaremaa vallale ettepanek tehtud kulutuste osaliseks katmiseks); Rässa külavanema pöördumine tee ümbertõstmise küsimuses; valla teede pindamistöde hange.

28. aprill

Otsustati kinnitada heategevusliku kontserdi „Pädaste Punk 26“ korraldamine avaliku üritusena.

Otsustati korraldada hange Muhu valla teede 2026. aasta pindamistöde tegija leidmiseks.

Maaomanike taotluste alusel muudetakse Mõisaküla Tika maaüksuse nimi, uueks nimeks soovitakse määrata Kajumi ja Koguva külas asuva Sumari maaüksuse nime, uueks nimeks soovitakse määrata Tilga.

Projekteerimistingimused väljastati Lõetsa küla Vana-Nuka maaüksusele elektriühenduse projekteerimiseks.

Toimus arutelu ja infovahetus: Muhu valla revisjonikomisjoni akt; kandidaadid ELVL tööühendadesse; arheoloogilised uurinud; õppused Koguva karjääris.

Aitame Hellamaa kirikut!

Muhu-Hellamaa kirik 1866

E.Kello

Eva-Liisa Kollo joonistus

Muhu Hellamaa kirikuhoone, ametliku nimega Pühade Apostlite Peetruse ja Pauluse kirik, on püsinud küla mägisema (Muhu mõistes) koha peal 160 aastat. Astmelise kellatorni ja väikese haritorniga õigeusu kirik – Riia õigeusu piiskopkonna arhitekti A. Edelsoni projekt – pühitseti sisse 29. juunil 1866. Tänavu tähistame kiriku nimepäeva 27. juunil piiskopliku liturgiaga.

Kiriku sünd andis hoogu kogu Hellamaa küla ja Muhu Soonda jõe vasakkalda arengule. Mõõdeti välja veerandsada latsikohta, kiriku juures hakkas tegutsema kihelkonnakool, hiljem lisandusid vallamaja, kohtuelu, vaestemaja, veski, poed, raamatukogu, kõrts (ajaloolastel laskem siinkohal vaielda, kas kõrts võis olla veel enne kirikut). Tekkisid aktiivsed Muhu Hellamaa vabatahtlik tuletõrje, Karskusselts „Kevade“, Hellamaa Maanaiste Selts, Noorsooühingu Hellamaa osakond, Spordiring jne.

Laevakujuline kirikuhoone on majesteetlikult jälginud ja tunnistanud oma külje all toimunud sagimisi ja meeolelu Hellamaa laadaplatsil, mis hilisemalt tuntud ka kui kiigeväljak, spordiplats ja nüüd ka laululavana. Populaarseid Muhu jaanitulesid küllap ei kujutakski ette ilma et väarikas kirikuhoone oleks taustal! Hellamaa kiriku on kaheldamatult üks Muhu maamärke.

Arvatavasti on aga nii pidulised kui ka lihtsalt möödunud viimastel aastatel tähele pannud kiriku järjest väsinumat ilmet.

Valge värv on muutunud hallikaks, krohv koorub, katus on hakanud läbi laskma, aknaraamid lagunema.

Kunstiväärtused (ikonostaaž ja muud varad) vajavad säilimiseks paremaid tingimusi. Selle taustaks on tõsiasi: meie kogudusel puuduvad ja õigeusu kirikul napib vahendeid kirikuhoone hädavajalikuks korrastamiseks.

Eelkõige on vaja teha katus hooldus ja vihmaveesüsteemi paigaldus, mis maksab hinnapakumise järgi kokku 6 429,40 eurot. Tugevate vihmadega sajab katus mitmest kohast läbi. Spetsialistid käisid asja uurimas ja lootus on, et selle esmase tööga saame asja parandada.

Sestap palve kõigile muhulastele, vahet tegemata, millise aastaaja-liitega, ja muidu kenadele inimestele – toetada kiriku hädavajalikke remonditöid! Lisaks annetustele, püüame saada tuge ka sobivatest fondidest ja programmidest.

Ülekanne palun teha koguduse arvele Swedbankis: **Muhu-Hellamaa Peetruse ja Pauluse kogudus**

EE232200001120123866 märksõnaga „Kirikuremont“.

Igast summast on abi! Meil on soov annetajate nimed hiljem avalikustada, et neid tänada. Kes aga ei soovi avalikustamist, palun märkige "Kirikuremont, anonüümne annetus"

Lootuses ja tänutundes, Hellamaa koguduse juhatus ja kiriku sõbrad

Tule lasteaeda tööle!

Muhu Lasteaed Munuke ootab oma kollektiiviga liituma üht armast õpetajat, kes tunneb rõõmu lastega tegelemisest, neile turvalise ning arendava keskkonna loomisest ning sisukast koostööst töökaaslastega.

Kandideerijalt ootame kvalifikatsioonile vastavat pedagoogilist ettevalmistust.

Hiljemalt 31. maiks 2026 ootame teilt järgmisi dokumente: *haridust tõendavad dokumendid, avaldus, motivatsioonikiri ja CV; *lisada võib ka muid dokumente, mida oluliseks peate.

Dokumendid esitada aadressil reet.hobustkoppel@muhu.ee või tuua otse lasteaeda.

Tööleasumine esimesel võimalusel, kuid hiljemalt 17.08.2026.

Aprill, aprill!

Matkapäeva algus lasteaias õuealal.

Naljakuu möödus lasteaias ikka eriti kiirelt, sest meie tegemised olid naeru ja lõbusat liikumist täis!

Kuu alguses külastas meid taaskord Ivar Lett oma etendusega "Tunded udus". Saime korraga näha-kuulda nii vajalikke elutarkusi kui ka lõbusat näitemängu.

Oleme juba aastaid aprillikuus tähelepanu hoidnud meie kõigi

tervisel ja tervislikel harjumustel. Igas rühmas omamoodi aitasime lastel oma keha tundma õppida, tema vajadusi märgata ja tema eest õigesti hoolitseda. Kõik ikka selleks, et oleksime terved. Mängupäevadesse jagus nii kätepesu õppimist kui ka laste lemmikut - arstimängu. Et seda päriselt võimalikult vähe vaja oleks, tegime hoolega tervislikke

salateid ja võileibu, käisime iga ilmaga õues mängimas ning lubasime kosutaval lõunaunel keha turgutada.

Kuu viimasel nädalal pöörasime erilist tähelepanu liikumise olulisusele ja korraldasime terve lasteaias matkapäeva. Alustasime ühiselt õuealal virgutusvõimlemisega ja siis asus iga rühm oma valitud marsruuti läbima. Teele kaasa saime ümbriku vahvate liikumisharjutustega kehakinnituse pausi ajaks. Oli väga tore kevades värskuses kõndida, linnulaulu saatel ja rõõmsal meelel.

Kuu viimasel päeval toimunud piirkondlikul lauluvõistlusel Laulumaias astus meie lasteaiast lavale 6 last. Kõik said oma etteastega suurepäraselt hakkama ja selle eest täname julgeid laululapsi, toetavaid lapsevanemaid ning õpetajaid Leena Peegel ja Artur Müür. Noorte solistide kontserdil Kevadümin esindab meie lasteaias Saara Keinast. Palju õnne!

Maris Mägi,
Muhu Lasteaed Munuke õpetaja

Kevad paneb linnud ja ka lapsed laulma

30. aprillil toimus Tornimäe Rahvamajas laste lauluvõistlus Ida- Saaremaa ja Muhu laulumaias. Kokku osales 46 laululast vanuses 3-16 eluaastat. **Muhumaalt oli võistlemas 14 lauljat.**

5-7- aastaseid soliste oli kokku 24. Neist 1. koha sai HILDA JOHANNA SOOP, kes õpib Orissaare Muusikakoolis õpetaja Anne Kannu juures lauluerialal. 3. koha sai SAARA KEINAST Muhu Lasteaiast Munuke, juhendaja Leena Peegel, kaasjuhendaja Artur Müür.

8-10- aastaseid soliste oli

kokku 13. Neist 1. koha sai ANNA PERELŠTEIN Orissaare Muusikakoolist, õpetaja Anne Kann. 3. koha sai MIA-ROSANNA MERILO Muhu Põhikoolist, juhendaja Leena Peegel, kaasjuhendaja Artur Müür, 4. koht LIJ MARI LÄÄNESAAR Muhu Põhikoolist, juhendaja Leena Peegel, kaasjuhendaja Artur Müür.

11-13- aastaseid soliste oli kokku 4. Neist 3. koha sai MIA - TAALI NAANU Muhu Põhikoolist, juhendaja Leena Peegel, kaasjuhendaja Artur Müür.

Need eelpool mainitud 6 Muhu laululast pääsesid edasi maakondlikule noorte solistide konkursile Kevadümin, mis toimub 16. mail Kuressaare Kultuurikeskuses.

Kõik ülejäänud laululapsed, kes küll seekord lõppkontserdile ei pääsenud, olid samuti väga tublid. Paljudele noortele lauljatele oli see esmakordne kogemus laulda suures saalis, suurel laval mikrofonis ees.

Leena Peegel,
muusikaõpetaja

Volbriöö nõidade ja lõkketulega

Nõiad valmistuvad lendu tõusma.

Liiva raamatukogu, muuseum, noortekeskus, Hellamaa küla-keskus, Muhu põhikool ja lasteaid.

Staadionil toimusid laste luuajooksu võistlused, „Jubejutu jurta“ telgi all kuulati nõiajutte ja kellel huvi, said lugeda-lehitada põnevusjuttude raamatuid.

Volbriööle kohaselt praksus lõkketuli, küpsetati vinkusid ning vahukomme, joogiks oli Hellamaa külakeskuse perenaine valmistanud põneva „võlutee“.

Osavõtjaid oli tublisti ning vahva volbriõndumus läks hästi korda.

Kohtumiseni juba järgmisel volbriöö!

Kätli,
kultuurijuht

Luuavõistlusel said osavõtjad oma kiiruse proovile panna.

Kätli Saarkoppeli fotod

Anna-Maria Orgse ja Ivar Saarkoppeli perre sündis 20.04.2026 poeg Erki Saarkoppel

Muhu valla- valitsus ootab õppetipendiumi taotlusi

Õppetipendiumi eesmärk on toetada andekaid, rahvastikuregistris Muhu valla sissekirjutusega noori õppe- ja teadustööga tegelemisel ning loomingulist ja sporditegevustes.

Õppetipendiumid ja vastavad määrad on alljärgnevad:
1) stipendium ülikoolis õppivale noorele a`500 eurot;
2) stipendium kutseõppeasutuses või rakenduskõrgkoolis õppivale noorele a`400 eurot;
3) stipendium „põhikooli kiitusega lõpetaja“ a`200 eurot;
4) stipendium „gümnaasiumi medalist“ a`300 eurot;
5) stipendium „aasta täiskasvanud õppija“ a`200 eurot.

Kahte esimest stipendiumit antakse välja kuni 5, teisi vastavalt komisjoni otsusele.

Stipendiumi taotluses tuleb näidata taotleja ja/või kandidaadi esitaja

1) nimi ja kontaktandmeid (aadress, telefoninumber, elektronposti aadress ja pangarekvisiidid);

2) taotletava stipendiumi põhjendus;

3) õppeasutuse tõend edasijõudmise kohta (õppetipendiumi puhul);

4) väljavõte õpinguraamatust (õppetipendiumi puhul).

NB! Põhikooli ja gümnaasiumi edukad lõpetajad esitavad stipendiumite taotlused.

Muhu valla stipendiumite määramise korraga saab tutvuda <https://www.rigiteataja.ee/akt/426062014016?leiaKehtiv>

Taotluse blankett on Muhu valla kodulehel: Juhtimine ja majandus > Teenused ja vormid > Haridus ja noorsootöö.

Taotlusi oodatakse vallamajja kuni 1. juunini 2026. aadressil kantselei@muhu.ee või Keskuse, Liiva küla, Muhu vald 94701.

Täiendav info valla kantseleist tel 453 0672.

Jürikuu ja lehekuu muuseumis

Viimaste päevade ilmad ei ole meile veel väga sooja toonud, aga tundub, et loodus ärkab ja tärkab hoolimata jahedast ilmast. Muuseumi alad on juba väga lilleõielised ja rohelised.

Enne veel kui tutvustan meie maikuu tegemisi, teen tagasivaate veel aprillikuusse.

23. aprillil kohtusime Muhu Lasteaia Munuke kolme rühmaga, rääkisime jüripäevast, näitasin erinevate kodulindude mune, mängisime rahvakalendri tähtpäevade mängu ja kohtumise lõpetasime diskoga.

Teine tore kohtumine oli Muhu Põhikooli esimese klassi õpilaste ja õpetajatega. Täitsime kevadseikluse töölehti, meisterdasime, rääkisime jüripäevast, panime pottidesse seemned kasvama ja juba on näha tärkamise märke. Oma kohtumise lõpetasime samuti diskotantsides, sest olime ikka juba palju tööd teinud. Aitäh toredate kohtumiste eest!

25. aprillil toimus Hellamaa külakeskuses teaduspäev: „Kivid, hiied ja allikad – muulja ja veelja vald.“ Ettekannetega esinesid Martin Kivisoo, Karin Rannaäär ja Lisanna-Lee Leiman ning Marju Kõivupuu. Kuulajaid oli kohale tulnud toredalt palju. Täname kõiki esinejaid ja osalejaid!

Ürituste sarja lõpetas 3. mail toimunud matk: „Kaariku kolinal muuljakivide juure.“

Täname Eesti Kultuurkapitali Saaremaa ekspertgruppi, kes toetas muuseumi üritusesarja!

Muuseumi aladel käivad mitmed korrastus- ja remonttööd. Eemu veski tiivad said uue kinnituse ja katusele tuulelipu. Aitäh tööde teostajatele: Arne Maripuu, Lembit Korb ja Träxi tõstukijuh! Muhu Maatööd tegi Koguva küla Rannamäel ulatuslikku võsaloikust ning Muhro alustas parandustöödega Toomal. Ka Tooma talu kaevurake sai uuendatud. Kunstitalis on uus valgustus ja

õues uued toolid ja lauad.

12.–14. mail külastab Meelis Mereäär Ruhnu saart, kus osaleb Ruhnu muuseumis Korsi talu talgutel. 21. mail osaleb Meelis muuseumi juhtide ümarlaulu ja 24. ja 25. mail toimub Muuseumi Liidu kohtumine Pärnus, kus Meelis Mereäär samuti osaleb.

Juba 15. maist on muuseum ja kustitall avatud E-P kell 10-17. Selle ajani oleme avatud T-L kell 10-17 ja tegeleme näituste ülespanemise, turistide teenindamise ja korrastustöödega.

16. mail toimub taas üle Eesti linnemuuseumiöö „Õös on hääli“.

Muhu Muuseumi info ja kava: Muuseum avatud kell 16:00 - 21:00. Sissepääs 1 euro.

Kell 16 avame Koguva Kunstitalis kohalike kunstnike näitusmüügi „Muhune. Müstiline“.

Kell 17.30 avame Tooma talu rehealuses kohalike kollektiivnäituse.

Kell 18 toimub Tooma talu õuel folkloorirühma „Uijee“ plaadiesitus (kuuleb muhu kielt ja muhukielseid laulusid).

Kell 19 esitavad oma muusikakava „Salapärane saar“ Tõnu Ling ja Kati Jakobson-Lott (kuuleb vokaali ja instrumentaali – kitari).

Lisaks saab vaadata meie püsija ajutisi näitusi. Kaks uut näitust on meil Välja talus. Esimesel korrusel saab vaadata fotonäitust „Muhu pühakohad“. Näitusele on paigaldatud „hiiepüü“, mille külge saab siduda lindi oma sooviga, lisaks on veel „ohvrikivi“ ja „allikas“.

II korrusel on avatud näitus „Muhuaimeline tootedisain“.

Maikuu toob meile juba hulgaliselt turistide gruppe. Külalisi on tulemas Saksamaalt, Hollandist, Lätist, Jaapanist ja kindlasti veel teistest riikidest.

Tervitustega,
Siret
muuseumist

Tokkroes 30 - oli üks vägev pidu!

Hoo ja lustiga Tokkroesi tantsijad tagasi ei hoidnud.

Kalmer Saare foto

Pole vist ühtki inimest, keda 1. mai õhtul Tornimäe kultuurimajas toimunud Tokkroesi juubelikontsert „Meite mustrid“ oleks ilma emotsioonideta jätnud. „Oli ikka üks vägev pidu!“ kinnitavad kohalkäinud nagu ühest suust.

Kui palju vaeva ja trennitunde see pikk ja mitmekülgne show osalejatelt nõudis, teavad vaid nemad ise. Väidetavalt olid peole eelnenud nädalail trennid isegi mitu korda nädalas toimunud. Aga kinnituseks neile – iga hetk kontsertetendusel oli seda vaeva väärt!

Tornimäe avar kultuurimaja oli rahvast pilgeni täis, nii et isegi saali külgedel olevad lisatoolid tuli kasutusele võtta. Eks ole ju Tokkroeski selline kollektiiv, kus mitmedki tantsijad on Saaremaalt ja töid sellega ka oma „fännid“ saali.

Mitmekülgse ja kõikehõlmava kava koostamise peamine jõud oli rühma juhendaja Anne Keerd, kuid üks häid ideid tuli töö käigus kõikidelt.

Kontsert koosnes kolmest osast ja nende vahelised pausid täitis folkloorirühm Uijee ning õhtut juhtinud Anu Kaljuste rahvapärimest võetud lugudega.

Anu sõnul oli kontserdi esime-

ne osa kõige tõsimeelsem ja esitati klassikaks saanud tantse.

Tantsijad kandsid oma kollaseid seelikuid ja musti roositud sukki ja heegeldatud põllesid. Teine kontserdiosa oli lustakam, naistele seljas heledad suvised rõivad. Kolmas osa oli aga päris ehtne lust ja show, kus esitati karaktertantse, näiteks nagu koristaja tants, millest sai sujuvalt populaarseks saanud Kesselaiu laulukesele loodud tants ja siis juba keerlesid tantsijad punastes pikkades volangidega seelikuis.

Viimaks muutusid tantsijad eelmise sajandi alguse kabareetantsijaiks, andes tantsides edasi kiiresti muutuva elu loo.

Nii nagu Tokkroes esitas tantsides oma tantsumustreid ja näitas erinevate rahvarõivakomplektidega Muhu käsitöö mustreid, oli ka lava kaunistatud roositud tekkidega, luues nii tõelise läbilõike meie elu muustritest.

Kontsertetendusele järgnesid palavad tänuõnnad ja üksteise õnnitlemine kordaläinud etenduse eest. Kuna tööd ja vaeva on nähtud kõvasti, arvasid paljud, et seda kava tasuks kindlasti kunagi veel esitada.

Muhulane

Elu on kabaree, ütles Tokkroes tantsides.

Kalmer Saare foto

Keraamika ja aiakunst Jüri-Jaani talustuudios

Margeti loodud koonusekujuline aiaskulptuur.

Sulev Vahtra foto

Pruun silt Lõetsa küla sissesõidu juures juhatab külalisi talustuudiosse ja nii mõnigi möödasõitja tuleb pererahva käest uurima, et mida see talustuudio endast kujutab ja leiab eest väikese keraamikatöökoja ning loodusliku ilme ja põnevate vormidega aia.

Sel aastal täitub Jüri-Jaani talustuudios tegutsenal Loovuspesal 15 tegevusaastat, pererahval Marget Tafelil ja Sulev Vahtral Muhu saarele kolimisest 40 aastat ja Margeti sõnul võib ta juba 61 aastat end keraamikuks lugeda.

Peale Muhusse asumist tekkis Margetil soov õpetada ja keraamikat laiemalt tutvustada: „Aastal 2000 kutsuti mind Kuressaare ametikooli keraamika osakonda rajama. Ka Kuressaare kunstikoolis alustasin keraamika eriala õpetamisega, osalesin õpilastega konkurssidel, võitsime auhindugi. Tegime nende aastate jooksul palju näitusi, millest suurim oli „Tool kui lugu“. Seejärel tundsin vajadust hinge tõmmata, eemalt meie väikese saare kultuurile otsa vaadata ja seetõttu läksin 2003. aastal õppima TPedÜ Avatud Ülikooli juures tegutsenud täiendõppe keskusesse. Minu lõputööteemaks oli „Lähtekohti laste keraamika- ja kipsitöötoa loomiseks uuenenud ühiskonnas.“

Aastane koolitus seljataga, hakkas Marget oma teadmisi koha rakendama, et ka Muhu keraamikatöökoda käima panna. „Ruumid leidsin Hellamaalt, poemaja tühjalt seisvast osast (seda tänu Peeter Kilumetsale, kellega koos on võrkpalli mängitud; olen talle siiani väga tänulik!) Keraamikahuvilisi oli rõõmustavalt palju, eriti koolivaheajal. Paraku lõppes tegevus poemajas üsna ootamatult – ette hoiatamata sõitis kohale buldooser, kes maja ühte tiiba maha

lammutama hakkas. Tänu müüjatele suudeti osa noorte taieseid päästa,“ meenutab Marget.

„2004. aastal lõime mittetulundusühingu Muhu InSEA, kus fookus on põhikirja punktidel – keskkonna- ja kunstiharidus, seda nii aia kui keraamika kaudu.“

Selleks ajaks oli Jüri-Jaani üle Eesti tuntuks teinud Sulevi loodud Seitsme tuule aed. See aed on oma nime väärt, sest asub üsna lagedal, tuulte vallas ja ka kujundatud ümbritsevat loodust kaasa. Erilise võlu lisavad aiale keraamilised vormid, mis paiknevad erinevates aiaosades. Seitsme tuule aed lülitati ka Baltikumi kauneimate aedade ehk Aiapärlite hulka, olles aiareiside sihtkohaks.

15 aastat tagasi sai Euroopa Liidu projektide toel ehitatud Jüri-Jaani püüsi oma ja uus keraamikastuudio.

Maalilaagrid Seitsme tuule aias, erinevate teemadega töötoad, osalemised laatadel – jääb vaid pererahva energiat ja tegutsemislusti imetleda. Siin saab katsetada erinevaid tehnikaid, savivalu, savitreimist, voolimist ja katsetada ka jaapani traditsioonilist rakutehnikat. Tulla võib peaaegu alati, kui Margetiga enne kokku leppida.

„Olen väga õnnelik ning ideid teevad. Kui keegi tuleb ja huvi tunneb, see kisub mindki kaasa. Ma õpetan seda, mida ise tean ja oskan. Mul on väga suur rõõm nendest töödest, mis siin on valminud, aga teen ise ikka ka. Lihtsalt ajan oma asja,“ lausub Marget. Sinna juurde lisab ta ka oma kredo, mille on klaasist taieseks valanud Soome klaasikunstnik Jorma Vennola. See koosneb kolmest esemest: uhkest piiblist, veidi lõssivajunud raamatust, mis on kolmandas esemes rahakotiks muutunud. „Ega valetada ei tohi kusagil, kõige vähem veel keraamikas. Ehk et piibel ei tohi muuta pehmete nurkadega rahakotiks!“

Marget arvab, et inimesed võiksid ikka natuke rohkem koonduda ja koos käia ja midagi teha: „Olgu selleks siis koorilaul, käsitöötuba või kunstitalu. Neid kohti ei saa kunagi liiga palju, neid võiks olla kasvõi igas külas.“

Samuti tunneb Marget puudust sellest, et puudub ülevaade sinsestest tegijatest: „Meil võiks olla nimekiri kõikidest töökodadest, töötubadest, käsitöölised, üldse kõikidest, kes midagi kusagil oma kätega teevad. Ühine tegutsimine teeks head kõigile. Koostöö võiks olla aktiivsem ka lähipiirkondadega – Ida-Saaremaa, Virtsu ...

Sellist koostöövaimu loodan ka keraamikat tehes inimestesse süstida. Mina suunan oma õpetuse kohalikele inimestele ja seda ka sügisel-talvel. Mulle ei ole vaja seda üle saare jooksvat turisti.“

Nüüd juba 15-aastasest Loovuspesas on kogu selle aasta avatud näitus, kus näeb nii Hellamaa keraamikatöökojas kui uues Loovuspesas/ Creativity Hub/ valminud taiesed.

Maikuu jõuavad kohale Soomes värskest trükist tulnud raamat Krista Keltanenilt „Island gardens“, kus ka Seitsme tuule aed oma looga sees.

Jana Rand

Seitsme tuule aeda sobituvad hästi kõrrelised.

Sulev Vahtra foto

15

AASTAT LOOVUSPESA

räägime ja teeme vettpidavaid asju

2026

Kujundus: Ülle Sarva

Suvi Jüri-Jaani talustuudios

Muhu Must Mart

Müütilise tegelaskuju voolimine

Kuidas tass kõrva saab?

Savikruusi valamine ja kõrva modelleerimine

Savitreimine

Treimise kursus elektrilisel treirattal

Kaunistusmunad

Ettepoletatud savist munade glasuurimine

Muhu hobune

Aiakuju voolimine ja traditsiooniline jaapani rakupõletus

Muhu segakoor üle-eestilisel konkursil

Segakoor Türil laulukonkursil

2. mail toimus Türi Kultuurikeskuses üle-eestiline konkurss **Kevadlaul 2026**, kuhu kogunes 11 koori ja 11 ansamblit kõikjal Eestist. Iga kollektiiv esitas kaks lugu – kevadeteemalise ning vabalt valitud eestikeelse pala – ainult elava muusika saatel. Esituse hindas žürii koosseisus Thea Paluoja, Hedi-Kai Pai ja Toomas Krall.

Kooride kategooria tulemused:

I koht - Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia segakoor; II koht - Tallinna Tehnika-kõrgkooli kammerkoor; III koht - Võnnu kihelkonnakoort KIHKO.

Muhu segakoor esitas konkursil kaks teost: Karl August Hermann Kevadelaul ja Curly Strings Maailm heliseb. Kuigi konkursil auhinnalist kohta ei saadud, hindas koor võimalust esineda oma rahvariites Türi uhkel laval, kuulata teisi kollektiive ning kogeda suurepärasest laulupäeva, sest just tugevate kollektiivide kuulamine on üks parimaid laulmise õppimise viise.

Tänavune konkurss oli kõrge tasemega: noorte kooride esitustes kõlas värske energia, julged jazzilikud seaded ja muljetavaldav rütmitunnetus. Kogenud koorid paistisid silma oma küpse muusikaalsuse ja selge helipildiga. Erinevad päevas tervikuks, mis pakkus kuulajatele rohkelt emotsioone ja ilusaid hetki. Konkurss kinnitas, et Eesti koorimuusika on mitmekülgne, inspireeriv ja elujõuline.

Muhu segakoor tänab südamest:

– Muhu Vallavalitsus toetuse eest;
– meie toredat bussijuhti Aar-net turvalise sõidu eest;
– kultuurijuhti Kätit abi ja korraldusliku toe eest.

Anita Kangur,
Muhu segakoori dirigent

Südames sündinud

Irena Tarvise uusim luulekogu „Südames sündinud“ on kõige ehedam naisjõu väljendus. Peasjalikult seetõttu, et üks tõttav naine, pere ilmasammas ja nelja lapse ema on kogu oma teadliku eluaja kõigi oma muude tegevuste kõrvalt kirjutanud luuletusi ja neid ka avaldanud. Teisalt on see konkreetne kogu eripärane veel sellegi poolest, et illustreerimise, toimetamise ja korrektuuri juures on selle valmimisele kaasa aidanud Irena mõlemad tütreid ning küljendanud on selle mandrinaine Margit Randmäe, keda seob Irena ja Muhi Pärändikooliga varasem koostöö „Muhu naiste kitlikalendri“ ja „Saare meesluule almanahhi“ silmale siledasse vormi panekul.

Raamatu kaanel on labürint, seesama, mis seal Neemi külas Mihkel Ranna dendraariumi värava taga heinamaa sisse on põetud ja kus Irena koos pereliikmetega või omaette aeg-ajalt matkamas tavatseb käia. Kui teinekord ütleme, et „see on üks igavene labürint“, siis tavatähenduses võiks seda võtta kui viidet läbipääsmatule tihnikule, keerulisele radaderägistikule, kust ei ole võimalik omal käel väljapääsu leida ja isegi abi korral võib seal ekslemine inimese kõvasti ära kurnata. Irena labürint on teistsugune. See on korrapärane ja seal tulebki rahulikult edeneda, kõik vastutulevad käänakud rahulikult läbi kõndida, aega võtta, mõtiskleda, isendaga olla ja kaaslastel silma peal pidada. Täpselt nagu eluski. Ka elust ei saa (ega ole mõtetki) otse läbi tormata, lõike vahele jätta või ühest eluetapist teise üle hüpata. Pole võimalik.

Sedasama tuletab meelde ka luulekogu sisu. Kogu on jaotatud viide alajaotusse, kuhu on koondatud valdavalt uuem, labürinti südames sündinud looming, aga sealt leiame ka mitmeid varasemate aastate luuletusi, mis Irenale on armsad olnud ja nüüd siis viimaks kõvade kaante vahel esitatud saavad.

Irena ei viida aega, vaid asub kohe kõige põhilisema juurde: armastus. See ei ole tal midagi abstraktselt, vaid ikka tõhus, toimiv side kahe inimese vahel.

Semiootilises mõttes ongi maailma kõiki protsesse käivitavaks aluspõhimõtteks seose tekkinine: midagi tuntakse ära ja sellele reageeritakse. Äratuntavaks objektiks võib olla nii sobiva kujuga valk, ärasõõmiseks sobilik suutäis või siis keegi, kelle kujust aimub, et ta on omasugune – sõltuvalt sellest, kui keeruka olendiga meil parasjagu tegemist on. Neid omasuguseid suudavad vist siiski ära tunda

peamiselt loomariigi esindajad, inimene sealhulgas.

Arvata võib, et kõigist Issanda loomaia esindajatest on just inimesed need, kes on võimelised igatsema midagi, millega nad tegelikult ei olegi kunagi kohtunud, ja selle igatsuse ka sõnadesse panna - nii, nagu Irena seda kogumiku teises osas teeb. Aga seal on ka täiesti konkreetset igatsust, näiteks suureks kasvanud ja kodust kaugel elavate laste järele. Imelikul kombel ma ei ole seda teemat meie peavooluluules väga palju kohanudki. Võib-olla teistel luuletajatel ei ole tavaliselt nii palju lapsi?

Siis tulevad hommikuhaikud ja varakevadehaikud, mis juhatavad sisse loodusluule osa. Ja see on üks rõõmus ja pillerkaaritav kimp. „Väärtuste“ ajaloostes tuleb esile Irena asjalik raamatupidajaloomus, korralikult võetakse arvele nii deebet kui kredit, nii tõelised kui näilikuks väärtused. Tundub, et bilanss jääb siiski plussi, niipalju kui mina seda lugeda mõistan.

Raamatut lõpetavad oma perest ja kodust kirjutatud luuletused. Neid võiks pidada pühendusluuletusteks või nn juhuluuleks (see nimetus ei tule juhuslikkusest, vaid mingi kindla juhtumi puhuks kirjutamisest), aga kõike eelnevat arvesse võttes on neil kõigil ikkagi küljes ka pisike annus üldistust, mis selle peotäie seal kimbus väga vajalikuks muudab.

Kõik see on ühekorraga väga avarahaardeline ja väga Irenalik. Eks ta ise ütleb tegelikult kokkuvõtteks kõige paremini: Kuni ühel hetkel märkab mõtlik silm, et *õhutaevast õitseb muhuroosat tooni...*

Kadri Tüür

Toronto tudengimaja kahessateistmendama korra pealt

Kirjandusklubi Hellamaal

Hellamaa Raamatukogus alustas märtsikuus tegevust kirjandusklubi "Raamatu vägi".

Esimesed kokkusaamised toimusid 7. märtsil ja 18. aprillil. Mõlemal korral tutvustas Martin Kivisoo briti biokeemiku Rupert Sheldrake'i loomingut ja elufilosoofiat, lähtudes Sheldrake'i teostest „Teadus ja vaimne praktika“ (Tallinn; Postimees Kirjastus, 2020) ja „Kuidas minna edasi“ (Tallinn; Postimees Kirjastus, 2022).

Martin Kivisoo sissejuhatusteemasse: „Doktorikraadiga biokeemik Rupert Sheldrake Inglismaalt tuletab oma raamatutes meile meelde, et kõike oma elus ei saa me seletada teaduslikult. Sageli lähtume me vaimsest tunnetusest. Universumi vaimusega on seotud iga taime, putuka, looma ja inimese kujunemine. Oma teoses „Teadus ja vaimne praktika“ tutvustab ta seitset võimalust, mis aitavad meil tuua selgust oma hinge. Selles tekkinud selguses vabaneme depressioonist ja meile avaneb rõõm nautida oma vaimset arengut.“

Üritustel osalejad said soovi korral eelnevalt raamatutega tutvuda ning jagasid muljeid loetust ja ka isiklikus elus kogetust.

Aitäh Martin Kivisoole väga

huvitavate ja mõtlemapanevate ettekannete eest!

Järgmisena esitleb kirjandusklubis oma uut luuleraamatut "Südames sündinud" Irena Tarvis. Autor tutvustab oma värsket loomingut: "Südames sündinud luuletusi on kõigest – lastest, loodusest, inimsuhetest ning armsast ja kodusest Muhi saarest. Ikka ja jälle Armastusest."

Olete oodatud raamatuesitlusele teisipäeval, 12. mail kell 11 või laupäeval 16. mail kell 11.

Anu

Hellamaa Raamatukogus

Ulgumuhulase lähedus

Üllatavalt tore oli lugeda ulgumuhulase Marje Naaberi värsiraamatut „Ulgumuhulane“

(2025). Esiteks sellepärast, et selle teemad, motiivid tõid sellise läheduse, mille haardesse jäin raamatu lõpuni. Teiseks – ta laulud on mõtisklused, kus ta kasutab oskuslikult võrdlusi, epiteete, riime, mõttevärskust.

*Õöviilu lummuses mu meel.
Nallernaatide sinised sõõrid
mu sõrmede ümber.
Kullerkuppude kuldseid pead
mu rinnal.
Suur suvi kipub sülle.
(Suveõhtu, lk 13)*

...Me elame suures suves ja Kristuses...

Ja elul on ju oma valuvaigisti.
(„Valuvaigisti“, lk 40)

Kui palju aega mahub alguse ja lõpu, valguse ja pimeduse vahele!

Me ei kuku kusagile.

*Jumal meid hoiab käest:
saatuse sikk-sakk
seisab me õue ümber.
(„Saatus“, lk 42)*

Kuid vahel on elu traagika ja siis päästab sellest:
*„Päikeseloojangu purpuris
istu mu kõrvale.
Oleme nii lõpuni.“
(„Ajas ja ruumis“, lk 29)*

Lapsepõlve meenutus, kui piisas „põlletäiest kollastest võililledest“, et oleks kerge olla.

Inimene Marje Naaberi luules on väga tundlik, nagu seda annab raamatu pildiseeria „Kummeli kollasest kahupeast“ (lk 44-53).

Kui ulgumuhulane koju jõuab, on kodusaaarel paljugi muutunud:

*Lapsena mõtlesin sinust ära,
nüüd mõtlen sinusse tagasi.
(„Muhumaale mõeldes“, lk 59)*

See on ka ulgumuhulase lähedus, kogu iseloomustav mõttlikkuse jada. Väarikas jada!

Enda Naaber-Nipsust

Dr Eda Väli ja tema kogutud rahvameditsiinialane pärimus

Saarlaste ja muhulaste arsti Eda Väli (09.03.1939-07.10.2024) isa oli pärit Koguva Andruselt. Oma isa ema poolt oli ta Schmuulide verd. Kui isa vanem vend Mihkel Aer Kanissaare Kiudule asus, läksid ema ja nooremad lapsed samuti Saaremaale. Eda isa Anton Aer abiellus Keskvere Aida talust pärit Elisabeth Pitkaga. 1938. aastal osteti Metsaotsa maja Kõrkveres, kus Eda sündis.

1944. aastal läks sealikandist sõda läbi ja 5-aastane Eda oli koos ema ja teiste sugulastega kadakapõõsas sõjavarjus kui ümberringi käis tulistamine ja tankimüra, milles aga keegi siiski imekombel viga ei saanud.

Eda lõpetas 1958. aastal tollase Kingissepa nimelise 1. Keskkooli ja asus õppima Tartu Ülikooli arstiteaduskonda. Ülikooli ajal töötas ta Tartus anatoomikumi kohtumediitsiini kateedris laborandina.

Sealt sai ta muuseumi kuraatorilt inimkolju, mille 50 aastat hiljem Kuressaares oma koolile kinkis.

Arstiteaduskonna teise aasta suvepraktikumini teemaks valis Eda rahvameditsiini, mille käigus ta sõitis jalgrattaga Muhus ringi ja küsitles vanemaid muhulasi. Kokku kirjutas ta täis 16 paksu vihikut ja Eesti Kirjandusmuuseumi direktor (töenäoliselt küll käikirjade osakonna juhataja Mart Lepik) oli öelnud, et teinekord ei saada terve ekspeditsiooni käigus nii palju materjali.

Raha, mis selle suure ja tänaseks hindamatu töö eest maksti, olnud 17 rubla. Loodetavasti oli tegemist rahareformijärgse rublaga, muidu oleks see summa veelgi naeruväärsem.

Oma retke kohta kirjutas Eda Väli, et nõu ja abi sai ta kõige rohkem oma isalt ja Vassili Randmetsalt. Enne kui keegi talle Muhus üldse midagi rääkima oli valmis, tehti kõigepealt taustauuring: kust pärit, kes on vanemad jne. Kuna Eda isa Antonit Muhus teati, siis oldi valmis talle ka nii mõndagi rääkima, mida vähivõõrale ei oleks nii lahkelt ilmselt avaldatud.

Kuigi Eda Väli üks juur on Muhust, siis ise ta end muhulaseks ei pidanud. Kui ta 1979. aastal Muhusse tööle tuli, läinud kolm aastat enne kui muhulased teda omaks pidama hakkasid: "Ja kui siis ühel päeval leitakse, et "käib küll", avastad imetusega, et isegi põgusalt tuttavad põliselanikud austavad sind eesnime ja "sinaga". See

käib kuidagi päevapealt. Näol ilme, nagu oleks alati nii olnudki! Minule olid see päev ja see avastus nii šokeerivad, et ütlesin töökaaslasele: "Nii, nüüd on selge, et ma sellesse kogukonda ei hakka kunagi sobima!" Aga vana tark mees kõhatas mitu korda järjest ja ütles: "Küll sa oled loll, kas sa siis aru ei saa, et nüüd oled muhulaseks vastu võetud!" Avastus on andnud mõtlemisainet aastateks. Sest, imelik küll, aga hakkasin end ajapikku tõesti muhulasena tundma. Ja isegi nüüd, kui olen sealt ära olnud oma veerand sajandit, taban end ikka ja jälle alateadvuses urgitemast, et ma nagu oleksingi kuulunud sinna, et ma nagu oleksingi muhulane! Mu sünnikodu, mida pole külastanud juba pea sama kaua, tuleb mu mälu pilti palju harvemini."

Nii kirjutas Eda Väli 2011. aastal ajalehes "Videvik".

Muhu jaoskonnaarst oli Eda Väli aastatel 1979-1987 ja nendel, kes tema abi vajasisid, on temast valdavalt ainult head mälestused. Ühelt küsitlert saanud ta 1960. aastal kaks retsepti. Üks oli humalakäbidest jook sooltepoletiku vastu ja teise seguga, mis sisaldas mitut tuntud, aga ka tundmatut taimet, oli mitu lootusetut vähihaiget jalule aidatud. Üks segus olnud taim polnud veel 21. sajandilgi ravimtaimede nimistusse jõudnud. Muhus kasvavat nii rikkalikult kasulikke taimi, et ükskõik, millisele mätale istud, ikka on see istujale kasulik.

Üleskirjutatud rahvalike ravi viiside puhul on taimed siiski teisejärgulised. Ära on nimetatud tammekoor kõhulahtisuse vastu, kortsleht, mille tee aitab kopsuhaiguste puhul ja leesikas, mis aitab neeruhaiguste korral ning mereadru, millega raviti merikeid, st lõövet, mis arvati merest tulnud olevat.

Enamasti oli aga tegu hoopis krehvtisemate vahenditega.

Üks häda, mille kohta on üles kirjutatud eriti palju õpetusi sellest lahti saamise kohta, on soolatuükad. Soolatuükad tekivad papilloomviirusega nakatumise tagajärjel ja muid suuremaid hädasid ei põhjusta. Mõne aja möödudes paranevad need ise. Siiski võivad need päris tülikad olla nakatunule ja veelgi olulisem on, et nendega võidakse teisi nakatada.

Eda Väli üleskirjutuste hulgas on ligi veerandsada erinevat soolatuüka arstimise viisi, mis

allpool ära toodud. Mõned neist on kasutusel lausa tänapäevani. Üsna süütu tundub arstimine kuuvalgusega. Aga kummalisel kombel on Muhust ainult üks teade ja Saaremaalt teine selle kohta, et soolatuügaste arstimiseks kasutati soola, millest see ju üldtuntud nimegi on saanud.

1892. aastal sündinud Mare Kesküla Vanamõisa külast teadis, et täiskuu neljapäeval tuleb minna varjulisse kohta, kuhu kuu ei paista. Sealt varjust sirutada üks käsi kuuvalgusse, seda peoga võtta ja pesta varjus teise kää soolatuügast.

Veel pidi soolatuükaid torkima odrateradega ja need seejärel ahju viskama või vajutama surnu vasaku käe nimetissõrmega. See pidi soolatuüka koheselt kaotama.

1884. aastal sündinud Leena Pauts Ridasi külast ütles, et soolatuüka kohal sõlmiti mitu sõlme lõnga sisse. Sõlmitud lõng pandi maa sisse. Kui lõng oli mädanenud, oli soolatuügaks kadunud. Aidanud ka see, kui vihmasaju ajal vett õuevärava laudadelt soolatuükale lasta tilkuda või hõõruda neid soola või kriidiga.

1875. aastal sündinud Vassili Rull Ridasi teadis, et soolatuügast muljuti surnud looma kondiga. Pärast tuli see kont nii ära visata, et ei näinud kuhu ta kukub.

Kui leivast leiti terve viljatera, siis pandi see selle inimese toolile, kes soolatuükast lahti tahtis saada. Ravitav ise ei tohtinud sellest midagi teada.

1904. aastal sündinud Liina Vapper (Kõue Liina) Suuremõisast rääkis soolatuüka arstimise kohta, et tuli otsida aia auk, võtta toores tuhliis, lõigata pooleks ja pooltega soolatuügast hõõruda. Siis pandi tuhliis samamoodi kokku tagasi, seisti seljaga aiaaugu poole ja visati kartul jalge vahelt läbi aiaauku. Ise ei tohtinud sennapoole vaadata ja seda ka ära minnes.

Kõue Antonil olnud silma all soolatuügaks. Seda soovitati pesta surnupesuseebiga. Kui Antoni vanaisa suri, pesi mees kahe nädala pärast nagu selle seebiga. Nädala pärast kukkus tüügaks ära. Sel ajal arstiti soolatuükaid juba ka apteegist ostetud nn põrgukiviga.

1879. aastal sündinud Võlla küla Kata Mölderite teadmiste kohaselt võeti soolatuügaste jaoks punast lõnga, mida oli kolm korda värvitud. Soolatuükad tuli kolm

korda üles lugeda ja selja taga tuli lõngale soolatuügastele vastav arv sõlmi teha. Ise ei tohtinud sõlmimist vaadata, Siis tuli lõng sinna matta, kus kiiresti mädaneb. Kui lõng mädanema hakkab, siis peaksid ka soolatuükad kaduma.

1899. aastal sündinud Juuli Veski Oina külast andis teada, et soolatuügaste arstimiseks võeti üheksa õlepead ja igatüega tehti ring ümber soolatuüka. Seda tegevust nimetati piiramiseks. Soolatuükaid võis kaotada ka nii, et soolatuügast hõõrutati seinal selle koha peal, kuhu kuu paistis.

Kui soolatuügast muljuti pooleks lõigatud kartuliga, siis pooled visati kaevu. Viimane meetod küll kaevuveele kuidagi moodi head ei saanud teha.

1892. aastal sündinud Juulia Ling Linnuse Kaselt teadis samuti, et soolatuükaid pesti kuuvalguse ees. Lisaks andis ta teada, et neile pandi peale hobuseila.

1876. aastal sündinud Mare Ling Linnuselt teadis raviviisi, kus soolatuügast muljuti seaploomi(rasva)ga põhjapoole. Väga eriline meetod oli ka see, kui suured rohutirtsud püüti kinni, pandi soolatuüka peale ja siis tirts närinud tüüka lihtsalt ära.

Lisaks veel mõned saarlaste ravivõtted soolatuügaste arstimiseks:

Hommikul tuli võtta lehmasõnnikule kogunenud vihmavett ja sellega soolatuügast pesta.

Võis ka soolatuükad lõngaga kinni siduda ja hoida nii mõni päev, siis panna lõng kivi alla. Kui lõng on mädanenud, olid ka soolatuükad väidetavalt kadunud.

Soolatuükaid tuli hõõruda tulepesas või siis selle koha vastu, kus siga oli ennast hõõrunud.

Kartul tuli pooleks lõigata ja kolm korda sellega soolatuügast muljuda. Siis kartul uuesti kokku panna ja maha matta. Kui kartul oli mädanenud, siis soolatuügaks kadunud.

Kui soolatuügast soolaga muljuti, siis tuli sool ahjutulle visata. Ka kriidiga hõõrumine tüügastest vabanemiseks oli saarlastele tuttav arstimisviis. Kuuvalguse ja villase lõngaga on ennast edukalt arstitud ka tänapäeval, nagu artikli autorile on teada antud.

Eda Maripuu,

Muhu Muuseum

Muhu Põhikool kutsub: KOHVIKUTE PÄEV koolimajas

22. MAI
KELL 11.30 - 13.00

ARVELDAMINE
AINULT
SULARAHAS!

MUHU PÕHIKOOI | HARIDUSE | LIIVA KÜLA

Jüri Tuuliku Abruka lugude
ainetel dramatiseerinud ja lavale
seadnud Piia Bergmann.

Ära mind iial ...

MUHU PÕHIKOOI
13. mail kell 19.00

Elumere lainetel loksuvad:
Eine Järmut, Anu Viljaste, Ene
Üts, Taimi Kirr, Peeter Dudnik
ja Ivo Maripuu

Pilet 10 eurot

Muhu Suvekontsert 2026

Hellad Velled × Sounds of September × Lenna

Valmistu suveõhtu muusikaliseks tippsündmuseks!
25. juulil 2026 ootame sind kogu perega
Muhu laululavale.

- ★ Tasuta batuudiala lastele
- ★ Mõnusad chill-alad lõõgastumiseks
- ★ Hea toitlustus ja muhe baar

Ajakava:

19:00 – avame väravad

Esinemiste täpne ajakava avalikustatakse peagi

Piletid:

Täispilet (alates 15 a) – 25 €

Lastepilet (7–14 a) – 10 €

Toetajapilet – 63.91 €

★ Soodushinnad kehtivad kuni 24.06.2026

★ Osta pilet varakult ja kindlusta koht suve ühel
oodatuimal muusikaõhtul!

Piletisooiviga kirjuta Muhu Entertainmenti sotsiaalmeedia
postkasti / mhuentertainment@gmail.com

või võta ühendust Keidy Jõgiga, +372 5647 5766.

Kirguteated

EAÕK

EELK Muhu Katariina kogudus

Koguduse hooldajaõpetaja
Hannes Nelis, tel 529 1881.

Pühapäeval, 10. mail kl 14
missa (kirikus).

Pühapäeval, 24. mail kl 12
nelipüha missa (kirikus).

Hellamaa Peetruse ja Pauluse kogudus:

Laupäeval, 30. mail kl 10
liturgia.

Rinsi Neitsi Maria Kaasani Pühakuju kogudus:

Jooksvaid teateid liturgiatega
kohta leiate Facebook-is:
„Õigeusu kirik Muhumaal“.

IN MEMORIAM

Meie hulgast lahkusid

13. aprillil 82-aastane **Elvi Vahter**
1. mail 60-aastane **Jaan Kivihall**

Tunneme kaasa omastele!

Jaanikuu juubilarid ja sünnipäevalapsed

Artur Pajuniit 96 (12.6)
Laine Väli 96 (26.6)
Lilja Aulik 95 (4.6)
Ilme Auväärt 91 (9.6)
Heldi Rand 90 (13.6)
Silja Suu 86 (18.6)
Hilvi Pae 86 (23.6)
Hilda Saar 85 (14.6)
Selma Neidorf 83 (6.6)
Kalju Tuulik 83 (19.6)
Heino Nõu 83 (29.6)
Raivo Vokk 82 (21.6)
Esta Ots 82 (26.6)
Martin Kivisoo 81 (21.6)
Leida Abe 80 (2.6)
Liivia Mardi 80 (18.6)
Luule Keert 80 (22.6)
Jüri Vaher 70 (3.6)
Kalle Kiviaru 70 (26.6)
Eduard Pauts 65 (2.6)

Virve Sarapik 65 (25.6)
Ene Saar 65 (27.6)
Riho Laiva 60 (2.6)
Natalia Mereäär 60 (6.6)
Jaas Vokk 60 (12.6)
Tiina Loo 60 (24.6)
Ando Lees 60 (26.6)

Palju õnne!

Märkus: kes ei soovi oma sünnipäeva avaldada, palume sellest märku anda
vähemalt kaks kuud enne, kuna Muhulane avaldab igas numbris mitte algava,
vaid järgmise kuu sünnipäevalapsed.

OST, MÜÜK, VAHENDUS!

Oman mahukat ostuhuviliste
andmebaasi.

Otsin talukohta Muhu- või
Ida-Saaremaale ja ehitus-
võimalusega merelähedast
kinnistut.

Allan Pajus,
5690 0411, allan@adrem.ee

TÄHELEPANU!

ONE TVERRI TÄHELE
JÄRGMINE TURUPÄEV ON
09.05.26
KELL 11.00-13.00

Koguvas Muhu Muuseumi
kunstitallis

Muhu müstitiline

Kunstinäitus-müük

Avame 16. mail kell 16,
avatud kuni 15. septembrini

Kunstitall avatud alates
15.05 E-P 10-17

Hellamaa külakeskuses

19. mail kell 11.00 kinohommik
ja 22. mail kell 19.00 kinoõhtu

Epp Maria. Elu maalides

Täispilet 6.- ja sooduspilet 5.-

1. juunil kell 11.00 tähistame
Liival lastekaitsepäeva.
Suvepuhkusele vastu minnes
saavad nii väiksed põnnid kui
emmed-issid meelde tuletada
ohutusega seotud teemasid.
Kohapeal näomaalija ja
vahvad tegemised!

Lahkunud on

Leo Nipsust

Kallid Enda ja Tiina, oleme
mõttes teile toeks
„Muhulased“

Järgmise Muhulase materjalid on teretulnud **3. juuni** õhtuni.

Toimetab Jana Rand,
tel: 5523 896, e-post: muhulane@muhu.ee
Muhulane ilmub üks kord kuus.
Internetis www.muhu.ee/muhulase-arhiiv
Trükkinud Saaremaa Trükikoda 470 eks.
Hind 50 euro senti